

Novigradski statut o životinjama i proizvodima životinjskoga podrijetla iz 1402. godine

The Novigrad Statute on Animals and Products of Animal Origin, dating from 1402

Džaja, P., K. Severin., J. Grbavac., A. Agičić., Ž. Grabarević

Sažetak

Novigradski statut iz 1402. g. ima šest knjiga ili ukupno 181 glavu, od čega na životinje i proizvode životinjskog podrijetla otpada devet glava ili 4,97 %. Druga knjiga ima 27 glava, a treća 24 glave i u njima nije ništa propisano u vezi sa životinjama i životinjskim proizvodima. Prva knjiga ima 21 glavu, od kojih je jedna posvećena proizvodima životinjskog podrijetla, u Četvrtoj knjizi, koja ima 36 glava, tri su glave posvećene životinjama i proizvodima životinjskog podrijetla, Peta knjiga ima 35 glava i četiri su posvećene životinjama i životinjskim proizvodima, kao i jedna glava Šeste knjige.

Ključne riječi: Novigrad, zakonodavstvo, životinje, proizvodi životinjskog podrijetla

48

Abstract

The Novigrad Statute, dating from 1402, has six books, or a total of 181 chapters, of which nine chapters or 4.97% are related to animals and products of animal origin. The second book has 27 chapters and the third 24 chapters but they do not prescribe anything related to animals or animal products. The first book has 21 chapters, of which one is dedicated to products of animal origin. In the fourth book, which has 36 chapters, three are dedicated to animals and products of animal origin. The fifth book has 35 chapters and four are dedicated to animals and animal products, as is one chapter in the sixth book.

Key words: Novigrad, legislation, animals, products of animal origin

Novigradski statut iz 1402. g. ima šest knjiga ili ukupno 181 glavu, od čega na životinje i proizvode životinjskog podrijetla otpada devet glava ili 4,97 %. Druga knjiga ima 27 glava, a treća 24 glave i u njima nije ništa propisano u vezi sa životinjama i životinjskim proizvodima. Prva knjiga ima 21 glavu, od kojih je jedna posvećena proizvodima životinjskog podrijetla, u Četvrtoj knjizi, koja ima 36 glava, tri su glave posvećene životinjama i proizvodima životinjskog podrijetla, Peta knjiga ima 35 glava i četiri su

posvećene životinjama i životinjskim proizvodima, kao i jedna glava Šeste knjige.

Držanje životinja

Četvrta knjiga, 34. glava propisuje pravila o životinjama danim u zapregu, odnosno u najam. Ako je netko dao životinju u zapregu ili u najam, to jest konja, magarca, vola ili neku drugu životinju, pa je ona pretrpjela kakvu ozljedu ili štetu krivnjom onoga koji

Dr. sc. Petar DŽAJA, dr. med. vet., redoviti profesor, dr. sc. Krešimir SEVERIN, dr. med. vet., izvanredni profesor, dr. sc. Željko GRABAREVIĆ, dr. med. vet., redoviti profesor, Veterinarski fakultet Sveučilišta u Zagrebu; Damir AGIČIĆ, dr. med. vet., Veterinarski ured Slavonski Brod; dr. sc. Jozo Grbavac, docent, Sveučilište u Mostaru, Agronomski fakultet i Prehrambenobiotehnoški fakultet, Mostar

ju je držao u najmu, bio je dužan u potpunosti platiti najamninu, odnosno naknadu za zapregu koju mu je trebao dati i naknadu za vrijednost životinje. No, ako je koja od tih životinja pretrpjela štetu ili ozljedu zbog slučaja, šteta je padala na teret vlasnika životinje. Četvrta knjiga, 35. glava propisuje postupke o pastirima i čuvarima životinja. Ako je tko imao živinu bilo koje vrste na čuvanju i ispaši, pa se koja od tih životinja izgubila ili oštetila zbog lošeg čuvanja, bio je dužan bio nadoknaditi je. Ako je koja živina počinila štetu u vrtu, vinogradu, polju ili na drugoj stvari, onaj koji je imao životinju na čuvanju bio je dužan nadoknaditi štetu i platiti čitavu globu općini. Četvrta knjiga, 36. glava propisuje da svatko može povratiti svoju ukradenu stvar prodanu na javnoj dražbi. Nije li ukradena stvar bila prodana na dražbi, već su životinje bile tri dana ponuđene na prodaju na novigradskom trgu i u roku od ta tri dana nitko ih nije kupio, one su slobodno pripadale kupcu. Održi li se prodaja na drugi način, vlasnik je životinja dobivao natrag sve svoje životinje, ne plativši ništa kupcu. Mesari nisu potpadali pod te uvjete, jer ako je kupio životinje za klanje, nije snosio nikakvu štetu uz obvezu vraćanja novca. To se trebalo poštovati jer su se mnogi upuštali u krađe konja, volova, magaraca i drugih životinja pa, da ne bi bilo zločincima na korist, već u interesu pravde. Peta knjiga, 27. glava propisuje da nitko ne smije ostaviti neprivezanog konja, kobilu, mulu, mazgu, magarca ili magaricu, te kada ne smije napasati na pašnjacima. Određeno je da nitko ne smije, počevši od 3. ožujka, ostaviti neprivezanog konja, kobilu, mule, mazge, magarca ili magaricu u šteti, to jest na poljima, vinogradima i vrtovima, pod prijetnjom globe od 10 solda malih denara svakome i svaki put. Ako je nađen u šteti s privezom o vratu, plaćao je 5 solda svaki put. Svaki se put šteta trebala nadoknaditi, pri čemu je polovica pripadala prijavitelju, a polovica općini, i svatko je bio ovlašten prijaviti na svome pokazavši znak, odnosno dokazati zakonitim svjedočanstvom, to jest podobnim i vjerodostojnim svjedočima. Prema običaju, nitko nije smio napasati na općinskim pašnjacima do 3. ožujka pod prijetnjom globe kao kod životinja u šteti. Peta knjiga, 28. glava propisuje granice općinskih pašnjaka. Peta knjiga, 29. glava propisuje način držanja pasa. Određeno je da svatko tko ima psa ili kugu, ako čine vinogradima preveliku štetu, treba im 3. kolovoza staviti oko vrata ogrlicu napravljenu tako da im sprečava ulazak u vinograd i ostaviti je dok ne prođe berba, ili ih može držati vezane za sve vrijeme berbe. Ako mu se pas ubuduće nađe u kojem vinogradu bez ogrlice, treba platiti 10 solda malih denara svaki put. Polovica od te globe pripadala je općini, a polovica zakonitom prijavitelju. Šesta knjiga, 23. glava propi-

suje postupak sa životinjama zatečenima u šteti. Ako se koji konj, vol, magarac ili druga životinja zatekne u šteti u vinogradu ili na drugome mjestu, treba platiti 5 solda svatko i svaki put, uz nadoknadu štete. Zatekne li vlasnik vinograda ili polja u šteti prasca ili krmaču, dopušteno mu je tužiti ako to želi. Za štetu je plaćao 10 solda za svakog prasca ili prasicu. Ako ga nije želio tužiti, a ubije prasca ili prasicu, to je išlo na štetu vlasnika životinje. Zateknu li se koza ili jarac, za svakoga je plaćao 2 solda, zatekne li se ovca, jedna ili više njih, uškopljeni ovan ili ovan, plaćao je 2 libre po stadu, smatrajući da je stado od 10 životinja pa naviše. Do 10 životinja plaćao je 1 solad po grlu, uz naknadu štete. Jednako su se kažnjavali žena i muškarac.

Proizvodi životinjskog podrijetla

Prva knjiga, 21. glava propisuje dužnosti i obveze mesara. Određeno je da, radi prodaje u mesnici, nijedan mesar ne smije derati životinju na kojemu drugom mjestu osim u mesnici, pod prijetnjom globe od 20 solda malih denara za svaku oderanu životinju i svaki put. Nadalje, mesar ne smije vagati meso vagom ili težuljom koju nisu baždarili općinski tržni nadzornici, pod prijetnjom globe od 20 solda svakome za svaki put. Nijedan mesar ne smije nositi meso u svoj dom ili na neko drugo mjesto kako bi ga spremio i ponovno iznio na prodaju u mesnici, osim ako je označeno pečatom tako da se može prepoznati da je to ono meso koje je odneseno, pod prijetnjom globe od 40 solda malih denara svakome i za svaki put. Isto tako, nijedan mesar ne smije držati u mesnici prodano meso, jer su se često izgovarali da je meso prodano, a ustvari nisu ga nekome željeli prodati iz mržnje, pod prijetnjom globe od 20 solda svakome za svaki put. Od te globe polovica je pripadala zakonitome prijavitelju, a polovica općini. Svaki je mesar bio obvezan prodavati meso po niže napisanoj cijeni i redu, i bio je dužan pripremiti dovoljno mesa prema slobodnoj prosudbi gospodina načelnika te kada mu je gospodin načelnik naredio, pod prijetnjom globe od 5 malih denara. Globu je smjesta trebao platiti općini, bez ikakve odgode. Meso škopca moralo se prodavati po 16 malih denara libra, podrazumijevajući pod time ovogodišnje škopce, ovnovina se prodavala po 12 malih denara, a meso uškopljenog jarca po 12 malih denara. Ovčetina, kozletina i meso neuškopljenog jarca prodavalo se po 10 malih denara, govodina bilo koje vrste kako je procijene tržni nadzornici, a meso uškopljenog prasca po 8 malih denara. U dane poklada, to jest posljednja tri dana, cijena se smjela povisiti prema slobodnoj prosudbi Gospodarstva. Za blagdan Uskrsa i kroz osminu mogla se prodavati ja-

njetina, kozletina i jarčevina. Nitko nije smio kupovati životinje za klanje bez odobrenja dačara ni klati to ni drugo meso osim vlastitih životinja, plativši dačaru 1 mali denar po libri. Na blagdan Sv. Maksima i Pelagija svatko je smio klati plativši daću. Tko je prodao živu životinju za klanje bio je dužan pola daća, a ako ju je prodao za uzgoj, nije bio dužan ništa platiti. Od janjadi prodane pojedincima, od Uskrsa do isteka osmine, plaćalo se 6 malih denara po grlu. Nitko nije smio na području Novigrada zadržati stranu stoku, misleći pod tim na živinu za klanje kupljenu radi preprodaje na tom području, a nakon isteka roka bio je dužan to obznaniti gospodinu načelniku ili sudu. Svatko tko je na tom području držao životinje dulje od roka bio je dužan općini solad po grlu sitne stoke, te dva solda po grlu krupne stoke, pod prijetnjom globe prekršitelju od 25 libara malih denara. Svatko je mogao prijaviti, s time da mu se ime zadržavalo u tajnosti i da mu je pripadala polovica globe, dok je polovica pripadala općini. Pod to nije potpadao nijedan Mlečanin. Peta knjiga, 35. glava propisuje način prodaje i cijenu pojedinih vrsta ribe. Svima se trebao dati podjednak iznos ribe, pa je određeno da su ubuduće

svi ribari kojima je dana u zakup daća za Palu i koji od Novigradske općine zakupe Palu, lokve i vode, u cijelo vrijeme korizme dužni svu ribu koju ulove donijeti u ribarnicu na novigradskom trgu i prodavati je tamo, a ne na drugome mjestu, pod prijetnjom globe od 10 libara malih denara svaki put. Dopuste li drugom ribaru da dođe loviti u spomenutim močvarama i vodama, treba im dati na znanje da svu ribu koju su ulovili trebaju dovesti na prodaju kako je rečeno. Ne učini li tako, onaj koji je spomenute vode imao u zakupu dužan je platiti spomenutih 10 libara, od kojih je polovica pripadala općini, a druga polovica zakonitom prijavitelju. U drugo doba godine bilo je na slobodnu prosudbu gospodina načelnika da po svojoj volji uvede globe i dade ih izvršiti (Lonza i Jelinčić, 2014).

Literatura

- Lonza Nela., J. Jelinčić (2014.): Grad Novigrad, Citanova 2014.

BESPLATNA OBAVIJEST

SVEČANO OKUPLJANJE GENERACIJE STUDENATA

upisa školske godine 1966./67.

Pozivaju se sve nama drage kolegice i kolege, koji su upisali Veterinarski fakultet u Zagrebu školske godine 1966/67., na zajedničko druženje i razmjenu uspomena.

Druženje će se održati u Zagrebu, u četvrtak 29. rujna 2016. godine, u restoranu NK Trnje, Zagreb, Bosutska 38, s početkom u 16,00 sati.

Druženje se organizira kao još jedna dobra želja okupljanja generacije doktora veterinarske medicine koji su tijekom ovih 50 godina studija, rada i općenito života, ostvarili mnogo lijepih trenutaka u zajedničkom druženju i zajedničkoj suradnji (Očekivani troškovi druženja po osobi su oko 180,00 kuna).

Molimo sve koji će htjeti i moći aktivno sudjelovati u ovom druženju da potvrde svoj dolazak nekom od članova organizacijskog odbora. Prenesite ovu informaciju i onima koji neće vidjeti ovu obavijest.

Veselimo se ponovnom viđenju s vama!

Za organizacijski odbor:

- Marko Radačić mob. 098 41 14 73
- Graga Rukavina mob. 091 214 66 11 i
- Stanko Popović mob. 091 347 42 55